

مجموعه گفتارهای علمی اخلاقی

حضرت آیت الله یثربی دامت برکاته

به سوی معرفت

تفسیر آیات ولایت و امامت

خاتم نبوت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

مظهر مهرورزی و عدالت

۱۴ بهمن ۱۳۸۸

۱۸ صفر المظفر ۱۴۳۱

تکثیر این جزوه

با رعایت محتوا، حفظ امانت در نقل و ذکر مأخذ مجاز است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« الحمد لله رب العالمين وصلّى الله على سيّدنا محمّد وآله الطاهرين ولعنة الله على أعدائهم أجمعين » .

فضائل ذاتی رسول خدا ﷺ

در بیان سیره و شخصیت رسول الله ﷺ دو نکته بسیار مهم وجود دارد؛ ۱. تاریخ نگاری ۲. سیره نویسی. تاریخ نگاری یعنی تحقیق و تفحص در چگونگی و کیفیت سلوک آن حضرت اعم از: سلوک شخصی، خانوادگی، اجتماعی، جایگاه رسالت و نبوت، ابلاغ و تبلیغ و بالاخره حکومت میان مردم؛ بنابر این، تاریخ نگاری و نقل در وقایع تاریخی، سیر در همه این مسائل است؛ ولی سیره نویسی دریافت چرایی و ریشه‌یابی همه اینها است؛ مثلاً درباره ویژگی‌های شخصی رسول الله ﷺ چگونگی سلوک ایشان با مردم یا خانوادشان نقل شده است؛ اما چرا ایشان ﷺ چنین رفتاری داشتند و دلیل سلوک‌شان چه بود، این همان سیره است نه سیر در تاریخ‌نگاری. از این رو اگر روش و سلوک حضرت ﷺ ریشه‌یابی شود معلوم می‌گردد که تمام منش‌ها و اعمال و رفتار رسول اکرم ﷺ، ریشه در فضائل ذاتی انسانی ایشان دارد؛ یعنی اگر می‌گوییم ایشان رحمة للعالمین است یعنی نسبت به دیگران رحم، مهر و محبت دارد؛ اما این مهر ورزی

و رحمت مصنوعی و ساختگی نیست. در ادامه به تبیین این مطلب خواهیم پرداخت.

طلب صبوری کردن

در ملکات اخلاقی دو گونه علل رفتاری داریم. در روایات بسیار تأکید شده است که حلیم باشید، صبور باشید، خشونت به خرج ندهید، تندی نکنید و...

حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند:

«إِنَّ لِم تَكُن حَلِيمًا فَتَحَلِّمْ»^(۱).

اگر بردبار نیستی، پس از خود بردباری نشان ده.

بعضی انسان‌ها ذاتاً آرام و صبور هستند؛ اما یک وقت نه خدا این فطرت را به او داده است و نه خودش موفق شده که تمرین کند آدم صبوری باشد؛ یعنی آدم تند و عصبی مزاجی است؛ اما دستور داریم که آدم‌های تند مزاج در برخورد با دیگران تحلم کنند یعنی حلم ورزی داشته باشند و خودشان را کنترل کنند. اکنون می‌خواهیم بررسی کنیم که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از کدام مقوله است. آیا انسان تند خو و عصبی مزاجی است که با کمترین حادثه بر آشفته می‌شود ولی از خود صبوری و بردباری نشان می‌دهد؛ یا نه اصلاً، خلقاً و فطرتاً بشری آرام و صبور است و خدا آن فطرت ذاتی را می‌ستاید؟

رحمت الهی

همان‌طور که می‌دانید رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در سرزمینی به رسالت

۱. بحار الأنوار، جلد ۶۸ صفحه ۴۰۴.

برانگیخته شدند که مردمش در جهل و نادانی کامل به سر می‌بردند. باید بررسی کرد که رسول خدا ﷺ چگونه توانستند در قلب سخت و سنگ آنان رسوخ کنند و چگونه توانستند منش و رفتار جاهلانه آنان را تغییر دهند. براساس تصریح قرآن مجید رحمت الهی شامل حال پیامبر اکرم ﷺ گردید و رحم، مهر و عطوفت نسبت به مخلوقات در وجود ایشان ﷺ نهاده شد و به همین دلیل رحمة للعالمین نامیده شدند.

خداوند می‌فرماید:

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ﴾^(۱).

به برکت رحمت الهی در برابر آنان نرم و مهربان شدی و اگر خشن و سنگدل بودی از اطراف تو پراکنده می‌شدند، پس آنها را ببخش.

نکته دوم این است که رسول بزرگوار اسلام ﷺ بر مواضع انسانی و ملکات اخلاقی ثبات و استواری دارند و تحت هیچ شرایطی مسیر فطری و انسانی ایشان عوض نمی‌شود. جریان صحیح زندگی ایشان همواره بر پایه‌های اصولی تغییرناپذیر استوار است؛ به طوری که در بهترین یا سخت‌ترین شرایط از آن اصول اساسی انسانی دست بر نمی‌دارند و آنچه عقل سلیم بشری آن را قبیح می‌شمرد، در هیچ یک از شئون زندگی رسول الله ﷺ دیده نمی‌شود حتی برای یک هدف صحیح و مقدس.

۱. سوره آل عمران، آیه ۱۵۹.

در راستای هدف

با کمی تحقیق و پژوهش در می‌یابیم هدف رسول خدا ﷺ از رسالت‌شان این بود که انسان را از فرش به عرش برساند؛ اما نکته قابل توجه این است که آیا رسول خدا ﷺ در این مسیر از هر وسیله‌ای استفاده می‌کنند تا به آنچه خداوند متعال از ایشان خواسته دست یابند؟! گفتنی است که این مقوله در بعضی افراد به گونه‌ای فراموش شده است؛ یعنی گاهی برای رسیدن به هدفشان به هر وسیله و نظر دست می‌یازند و حتی آن را قانونی و شرعی فرض می‌کنند. اینان می‌گویند که اگر هدف مقدس شد، می‌توان هر وسیله‌ای را برای رسیدن به این هدف به کار گرفت. اصطلاحاً هم می‌گویند:

«الغایات تُبرّر المبادی» .

اهداف، همه وسایل را توجیه می‌کند.

اما در سیره رفتاری و عملی رسول خدا ﷺ هرگز چنین چیزی دیده نشده است، ایشان حتی برای غلبه بر دشمن یا پیاده کردن دین در جامعه و ... حاضر نمی‌شوند از امور غیر مشروعی مانند دروغ، فریب و ... بهره ببرند. بعد از یکی از جنگ‌ها یک عرب بیابان گرد با لحنی جسورانه به رسول خدا ﷺ گفت:

«إعدل یا محمد!» .

ای محمد [ﷺ]! عدالت پیشه کن [و در تقسیم غنائم عدالت را رعایت کن].

رسول الله ﷺ در پاسخ این مرد عربی که هنوز تربیتش کامل نبود، با تبسم فرمودند:

«ومن يعدل إذ لم أعدل؟»^(۱).

اگر من با عدالت رفتار نکنم، چه کسی عادل خواهد بود؟!
نرمشی این چنین در برابر رفتاری خشن از جانب شخص اول جامعه اسلامی،
نمودی از پابندی پیامبر اکرم ﷺ به موازین و اصول اخلاقی انسانی است.

ریشه‌های رفتار رسول خدا ﷺ

با توجه به روایتی که گفته شد، باید با توجه به آیات قرآن مجید و دقت در
چنین نقل‌هایی به نکاتی رسید که ریشه اعمال و رفتار رسول خدا ﷺ را به ما
نشان دهد.

۱. پیامبر ﷺ می‌فرمایند عدل و دادگستری جزء شریعت و روش من است.
امیرالمؤمنین علیه السلام در خطبه اول نهج البلاغه بعد از بیان خلقت عالم، توحید،
ملائکه و انبیاء علیهم السلام درباره رسول الله ﷺ می‌فرمایند:

«بعث الله سبحانه محمداً رسول الله، لإِجْزَازِ عِدَّتِهِ وَإِتْمَامِ نَبِيِّتِهِ»^(۲).

خدای سبحان، برای وفا به وعده خود و کامل گردانیدن دوران
نبوت الهی، حضرت محمد ﷺ را مبعوث کرد.

امیرمؤمنان علیه السلام سخن از وعده خداوند به میان می‌آورند. خداوند سبحان
درباره وعده خود می‌فرماید:

۱. بحار الأنوار، جلد ۳۳ صفحه ۳۳۹ و از منابع اهل سنت: مسند احمد، جلد ۳ صفحه ۳۵۵.

۲. نهج البلاغه، خطبه شماره ۱.

﴿قَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ
النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾^(۱).

ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم و با آنها کتاب و میزان
نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند.

خداوند می‌فرماید: ما پیامبران را برای تحقق یک امر فرستادیم، همه انبیای
الهی را با بیینه و برهان (قرآن و کتاب آسمانی) فرستادیم تا در عالم آفرینش، عدل
و دادگستری حاکم شود.

بنابر این اگر کسی از شما سؤال کرد: خداوند به چه علت این همه پیغمبر
فرستاد؟ پاسخ یک کلمه است: برای عدل. پس عدالت، غرض نهایی از بعثت
است.

۲. نکته دیگری که از این سلوک رسول الله ﷺ برداشت می‌شود این است
که همه مردم حق دارند عدالت را از رسول الله ﷺ مطالبه کنند. پیامبر
اکرم ﷺ نیز به عنوان رهبر جامعه اسلامی با روی گشوده برخورد نموده، پاسخ
این مطالبه مردمی را می‌دهند. در نتیجه رسول گرامی اسلام ﷺ به عنوان
سفیر الهی، به وضوح هدف خداوند متعال از فرستادن انبیاء علیهم السلام را پیاده نموده و
خود را در مقابل مطالبه مردمی برای عدالت، پاسخ‌گو می‌دانند.

ارسال پیام خداوند بدون اعمال ظلم

رسول خدا ﷺ وظیفه داشتند آنچه را از خداوند متعال به ایشان رسیده بود،

۱. سوره حدید، آیه ۲۵.

بدون هیچ تغییری به مردم برسانند؛ اما برای انجام این عمل، هرگز به ظلم و ستم یا بهره‌گیری از قدرت رو نیاورند؛ چرا که خداوند از ایشان چنین نخواستہ بود. ایشان برای رساندن پیام الهی هیچ تبعیضی قائل نشدند و دستور یافتند که خود را همچون آنان بدانند.

خداوند سبحان در سوره مبارک ق می‌فرماید:

﴿فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
الْغُرُوبِ * وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ * وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ
الْمُنَادِ مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ * يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ
الْخُرُوجِ * إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ * يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ
عَنَّهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ * نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ
عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ﴾^(۱).

در برابر چه آن آنها می‌گویند شکبیا باش و پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب، تسبیح و حمد پروردگارت را به جا آور * در بخشی از شب او را تسبیح کن و بعد از سجده‌ها * و گوش فراده و منتظر روزی باش که منادی از مکانی نزدیک ندا می‌دهد * روزی که همگان صیحه رستاخیز را به حق می‌شنوند، آن روز، روز خروج از قبرها است * ماییم که زنده می‌کنیم و می‌میرانیم و بازگشت تنها به سوی ما است * روزی که زمین به سرعت از روی آنها شکافته می‌شود و از قبرها خارج می‌گردند و این جمع

۱. سوره ق، آیه ۳۹-۴۵.

کردن برای ما آسان است * ما به آنچه آنها می‌گویند آگاه‌تریم و تو
مأمور به اجبار آنها به ایمان نیستی، پس به وسیله قرآن، کسانی را
که از عذاب می‌ترسند متذکر ساز.

محل شاهد آیه آخر است: ﴿وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ﴾؛ ای پیامبر ﷺ! تو
بدان که حق نداری به مردم ظلم و ستم کنی، حق نداری هرگونه که خواستی با
مردم معامله کنی، خدا برای تو مسیر خاصی را مقرر کرده است.
«إِنَّمَا أَنْتَ دَاعٍ»^(۱).

تو فقط وظیفه دعوت داری.

این روش را عرب بادیه نشین هم فهمیده بود؛ لذا آن عرب‌هایی که وقتی
قدرتی را می‌دیدند وحشت و هراس همه وجودشان را فرا می‌گرفت، در برابر
رسول اکرم ﷺ این‌گونه سخن می‌گویند. پیغمبر ﷺ برای اینکه این راه
هدایت مردم را هموار سازند تلاش می‌کنند تمامی نشانه‌های تفاوت و تمایز میان
خود و مردم را بردارند تا مردم هیچ تفاوتی بین خودشان و پیامبر ﷺ احساس
نکنند. تمام کوشش پیامبر ﷺ این است که احساس امتیاز و برتری میان خود
و مردم را بر طرف کنند و آثار کبریایی و جباریت را از مباحث عظمت معنوی و
مقام نبوتش دور نماید.

خداوند سبحان از زبان رسول الله ﷺ می‌فرماید:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾^(۲).

بگو من هم بشری مانند شما هستم، تنها به من وحی می‌شود.

۱. تفسیر الجامع، جلد ۳ صفحه ۴۲۳.

۲. سوره کهف، آیه ۱۱۰.

تا کنون با استفاده از آیات شریف قرآن و نقل‌های تاریخی، روشن کردیم که پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ راه درست اجرای عدالت را در همگونی و برابری خود با مردم می‌دیدند. در ادامه سخن نمونه دیگری را نقل می‌کنیم تا سعی و تلاش نبی اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در شکستن فرهنگ حکومت و هم طراز سازی مردم و حاکم آشکارتر شود.

شیخ طبرسی رَضِيَ اللهُ عَنْهُ در مکارم الاخلاق نقل می‌کند:

«أتى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رجلٌ يكلمه فأرعداً، فقال: هوّن عليك فلسئ

بملكٍ، إنّما أنا ابن امرأةٍ كانت تأكل القد [التقديد بمكة]»^(۱).

مردی نزد رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آمد در حالی که بدن او می‌لرزید، رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: بر خود سخت مگیر که من پادشاه نیستم، من فرزند خانمی هستم که در مکه گوشت خشکیده می‌خورد.

براساس این فراز تاریخی پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌کوشند تا به مخاطب خود این نکته را تفهیم نمایند که ما با شما هیچ فرقی نمی‌کنیم. در برخی از روایات چنین آمده است: من فرزند خانمی هستم که با دست خودش بز می‌دوشید.

همه اصحاب رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجرای عدالت صحیح را با چشمان خودشان مشاهده می‌کنند. پیامبری که خدا برگزیده و مقام خاتمیّت را از میان همه انبیاء عَلَيْهِمُ السَّلَام به ایشان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بخشیده، همه آثار و علائم برتری جویی خویش را کنار می‌گذارد و به حکم قرآن می‌فرماید: من مثل شما هستم، مادرم مثل مادران شما

۱. مکارم الأخلاق، صفحه ۱۶.

و پدرم نیز مانند پدران شما بوده و هیچ امتیازی بر شما ندارم. در بخشی از خطبه غزایی که حضرت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در منا خواندند، فرمودند که من از قریشم، من پیامبرم... تا اینکه فرمودند: و هیچ فخری بر شما ندارم. ایشان با این سیره می‌خواهند اولین گام در درس عملی خود را بردارند و تفوق و تمایز را که زشت‌ترین و زنده‌ترین نشانهٔ ظلم به دیگران است، از بین ببرند.

الگوهای رفتاری

با اندکی تأمل و تدبّر در زندگی رسول گرامی اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به رفتارهای زیبا و خدا پسندانه‌ای از ایشان دست خواهیم یافت که همه و همه نشان از روح بلند و آسمانی ایشان دارد و شایسته است شیعیان و پیروان واقعی حضرت بدین الگوها رو آورند و آنها را در رأس رفتار و اعمال خود قرار دهند.

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

«خمسٌ لا أدعهنَّ حتَّى الممات، الأكل على الحضيض مع العبيد
وركوبي الحمار مؤكفا وحبلى العنز بيدي وليس الصوف والتسليم
على الصبيان لتكون سنة من بعدي»^(۱).

پنج چیز است که تا هنگام مرگ از آن دست بر نمی‌دارم: ۱. روی زمین می‌نشینم و با بردگان غذا می‌خورم. ۲. بر الاغ بدون یراق و زین سوار می‌شوم. ۳. با دست خودم بز را می‌دوشم. ۴. لباس پشم می‌پوشم. ۵. به بچه‌ها سلام می‌کنم تا بعد از من هم دیگران یاد بگیرند همین گونه عمل کنند.

۱. أمالی صدوق رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، صفحه ۷۲.

کسی که شیوه رفتاری او با دیگران این چنین است، او می تواند شعار عدالت خواهی دهد و پرچم مبارزه با ظلم را به اهتزاز در آورد.

پیامبر ﷺ و زن بیابان نشین

در کتب معتبر روایتی از ابن مسکان - که از رجال بزرگوار و از اصحاب اجماع است - با واسطه از حضرت امام صادق علیه السلام نقل شده است:

« مرّت امرأةٌ بذیة برسول الله صلی الله علیه و آله و سلم وهو يأکل وهو جالس علی

الحضیض، فقالت یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم! والله إنک لتأکل لتأکل العبد وتجلس

جلوسه، فقال لها رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم: ویحک أیّ عبد أعبد منّی؟ قالت:

فناولنی لقمهً من طعامک فناولها، فقالت: لا والله الّتی فی فمک،

فأخرج رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اللقمة من فمه فناولها فأکلتها. قال

أبو عبد الله علیه السلام: فما أصابها داءٌ حتّی فارقت الدّنیاء روحها»^(۱).

روزی زن بد زبانی از کنار پیغمبر گذر کرد در حالی که

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روی زمین نشسته و مشغول غذا خوردن بودند. پس

گفت: یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم! به خدا سوگند همانند برده ها نشسته ای و

غذا می خوری و مثل آنها می نشینی و بلند می شوی. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

فرمودند: کدام بنده ای را سراغ داری که بندگی اش از من بیشتر

باشد؟ آن زن عرض کرد: یک لقمه از آن نانی که می خورید به من

بدهید. حضرت یک لقمه گرفتند و به دست آن زن دادند، عرض

۱. بحار الأنوار، جلد ۶۳ صفحه ۴۳۰.

کرد: نه یا رسول الله ﷺ! همان لقمه‌ای که در دهانتان هست می‌خواهم. حضرت لقمه را از دهان مبارک بیرون آوردند و زن آن لقمه را خورد. حضرت امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: وی تا زنده بود هیچ بیماری سراغش نیامد.

انسان وقتی چیزی را دوست دارد برای رسیدن به آن تلاش می‌کند. رفتار تان را براساس همان چیزی که در فطرت شما وجود دارد تنظیم کنید. عدالت خواهی پیامبر ﷺ و مسیری که ایشان انتخاب کرده‌اند با مهر ورزی و رحمت ذاتی‌شان هیچ منافاتی ندارد. درباره بعضی از خلفا و حکام گفته‌اند که آنها برای اعمال عدالت به تندی و افراط‌گری روی آورده بودند. وقتی امیرالمؤمنین علیه السلام در مورد آن خلیفه سخن می‌گویند، می‌فرمایند:

« حَتَّى مَضَى الْأَوَّلَ لِسَبِيلِهِ فَأَدْلَى بِهَا إِلَى فُلَانٍ بَعْدَهُ ... فَصَيَّرَهَا فِي حَوْزَةٍ خَسَنَاءٍ يَغْلُظُ كَلِمَهَا وَيَخْشَنُ مَسَّهَا وَيَكْتُرُ الْعَثَارَ فِيهَا وَالْإِعْتِذَارَ مِنْهَا »^(۱).

تا اینکه خلیفه اول به راه خود رفت و خلافت را به پسر خطاب سپرد... که مجموعه‌ای از خشونت، سخت‌گیری، اشتباه و پوزش طلبی بود.

او دلش می‌خواست در این مسیر عدالت را به نمایش گذارد؛ اما لغزش می‌کرد. پیغمبر ﷺ در مسیر عدالت خواهی خویش هیچ لغزشی نداشتند؛ چون مطابق با فطرت‌شان عمل می‌کردند. تصویر رسول الله ﷺ از عدالت یک

۱. نهج البلاغه، خطبه ۳.

فضیلت بشری نیست؛ بلکه تخلّق به اخلاق الهی است؛ چون خدا عادل است، عدالت را دوست دارد.

استواری نظام خلقت

انسان، با هر نگاهی به خلقت متوجّه خواهد شد که این نظام (خلقت) براساسی عدل و داد بنا نهاده شده و اگر غیر از این بود، هرگز سنگی بر سنگی قرار نمی‌گرفت.

خداوند متعال می‌فرماید:

﴿عَلَّمَ الْقُرْآنَ * خَلَقَ الْإِنْسَانَ * عَلَّمَهُ الْبَيَانَ * الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ﴾^(۱).

قرآن را تعلّم فرمود * انسان را آفرید * به او بیان را آموخت * خورشید و ماه با حساب منظمی می‌گردند.

نظام خلقت براساس عدل و داد استوار است. رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ»^(۲).

آسمان و زمین براساس عدل و داد استوار است.

یعنی خدا قادر مطلق به ما کان وما یکون است و ظلم را بر خود حرام کرده؛ لذا عدل فریضه تکوین و تشریح است، عدل وظیفه و فریضه اخلاق انسانی و الهی است. حضرت رسول ﷺ همه اسباب تبشیر و تنذیر را به کار می‌گیرند و در جایی که می‌خواهند به مردم بگویند ظلم نکنید و عادل باشید، می‌فرمایند:

۱. سوره الرحمن، آیه ۱-۵.

۲. عوالی اللثالی، جلد ۴ صفحه ۱۰۳.

« اتَّقُوا الظَّالِمِينَ فَإِنَّ الظَّالِمِينَ ظَلَمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »^(۱).

از ظلم کردن بپرهیزید؛ زیرا ظلم، تاریکی قیامت است.

حضرت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ برای کسانی که خیلی دوست دارند در زندگی دنیا و آخرتشان راحت باشند، جملاتی می‌فرماید و ظالم را از عکس العمل خداوند و عاقبت سیاه ظلم بر حذر می‌دارند. به چند مورد از این کلمات پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ توجه فرمایید.

« اتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ »^(۲).

از دعای مظلوم بپرهیز کن، به درستی که میان او و خدا هیچ حجابی وجود ندارد.

« اتَّقُوا الْمَظْلُومَ، وَيَفْتَحْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَيَرْفَعُ فَوْقَ الْغَمَامِ وَيَقُولُ الرَّبُّ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لِأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ »^(۳).

از نفرین مظلوم بترسید! که اگر نفرین کند، درهای آسمان گشوده می‌شود و از ابرها عبور می‌کند، پس خداوند می‌فرماید: به عزت و جلالم قسم که تو را یاری می‌کنم؛ هر چند بعد از گذشت زمان.

« اتَّقُوا دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا تَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ كَأَنَّهَا شِرَارَةٌ »^(۴).

از نفرین ستم دیده بترسید! زیرا مانند شعله آتش به سوی بالا می‌رود.

خداوند به کسانی که واقعاً عافیت طلب هستند، می‌فرماید: مراقب باشید! اگر

۱. نهج الفصاحة، صفحه ۱۶۴.

۲. تذكرة الفقهاء، جلد ۲ صفحه ۱۱۷ و از منابع اهل سنت: صحيح بخاری، جلد ۳ صفحه ۷۳.

۳. بحار الأنوار، جلد ۹۰ صفحه ۳۴۹ و از منابع اهل سنت: مسند أحمد، جلد ۲ صفحه ۴۵۵.

۴. میزان الحکمة، جلد ۲ صفحه ۱۷۸۱ و از منابع اهل سنت: كنز العمال، جلد ۳ صفحه ۵۰۰.

سلامت دنیوی و اخروی می‌خواهید مبدا ظلمی کنید؛ زیرا نالهٔ مظلوم شراره و اخگری است که همه خوبی‌های دنیا و آخرت را می‌سوزاند. این یک بیان برای کسانی است که به قیامت کاسب کارانه می‌نگرند؛ یعنی اهل معامله هستند، نماز می‌خوانند، بهشت می‌خواهند، روزه می‌گیرند، برای رسیدن به بهشت است و... رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در بیانی دیگر می‌فرماید:

« اتَّقُوا الْمَظَالِمَ مَا اسْتَطَعْتُمْ ، فَإِنَّ الْعَبْدَ يَجِيءُ بِالْحَسَنَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، يَرَى أَنَّهَا سِتْنَجِيه ، فَمَا زَالَ عَبْدٌ يَقُولُ : يَا رَبِّ ! ظَلَمَنِي عَبْدُكَ مَظْلَمَةٌ ، فَيَقُولُ : إِمْحُوا مِنِّي حَسَنَاتِي وَمَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى مَا تَبْقَى لَهُ حَسَنَةٌ »^(۱).

تا جایی که می‌توانید از ظلم کردن بپرهیزید که روز قیامت بنده‌ای پرونده‌ای از کارهای خوب با خودش می‌آورد و فکر می‌کند اعمال صالحش او را نجات می‌دهد؛ اما ناگهان بنده‌ای می‌آید و می‌گوید: خدایا! این بندهٔ تو به من ظلم کرده، آن وقت خداوند در مقام قضاوت می‌فرماید: از خوبی‌های او بردارید و به مظلوم بدهید، همین طور بر می‌دارند و در پروندهٔ مظلوم قرار می‌دهند؛ اما مظلوم راضی نمی‌شود تا اینکه چیزی از حسنات ظالم باقی نمی‌ماند.

فرصت را غنیمت شمرید

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ برای کسانی که از کیفر الهی در دنیا و آخرت وحشت دارند، می‌فرماید:

۱. مجمع الزوائد، جلد ۱۰ صفحه ۱۸۹.

«إِنَّ اللَّهَ لِيُمْلِي لِلظَّالِمِ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَهُ لَم يَفْلِتِهِ»^(۱).

خدا به ظالم مهلت می دهد؛ اما اگر جانش را گرفت دیگر گریزی نیست.

در این باره خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید:

﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنْفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾^(۲).

آنها که کافر شدند و راه طغیان پیش گرفتند تصور نکنند اگر به آنها مهلت می دهیم، به سودشان است ما به آنها مهلت می دهیم فقط برای اینکه بر گناهان خود بیفزایند و برای آنها عذاب خوار کننده ای آماده شده است.

آموزش عملی رسول خدا ﷺ نسبت به عدالت

خداوند متعال رسولش را از میان آدمیان برگزید و رفتارها و کردارهایی را که خود می پسندید در او به تجلی درآورد تا الگویی راستین برای پیروان شان باشند. پس مطالعه و دقت در سیره عملی رسول خدا ﷺ و ادامه دادن همان راه، شایسته ترین کار است.

یک روز حضرت رسول اکرم ﷺ بر منبر فرمودند:

«فمن كنتُ له ظهراً، فهذا ظهري فليستقد منه ... من أخذتُ له مالاً، فهذا مالي فليأخذ منه»^(۳).

۱. میزان الحکمة، جلد ۱۱ صفحه ۳۶ و از منابع اهل سنت: صحیح بخاری، جلد ۵ صفحه ۲۱۴.

۲. سوره آل عمران، آیه ۱۷۸.

۳. مجمع الزوائد، جلد ۹ صفحه ۴۶.

آن کس را که من [بیجا و اشتباه] تازیانه زده‌ام، هم اکنون این بدن من برای قصاص در اختیار اوست و از هر فردی که مالی را [بسی مناسب] گرفته‌ام این مال و ثروتم در اختیار او است، بازستاند.

همه می‌دانند که رسول الله ﷺ نه مالی از کسی تصرف کرده، نه به کسی احجاف کرده و نه به کسی ضربه‌ای زده‌اند، فقط برای اینکه شدت علاقه‌شان را به عدل و دادگستری نشان بدهند می‌فرمایند:

«من کانت عنده مظلمة من أخيه من عرضه أو ماله، فليتحلله اليوم قبل أن يؤخذ حين لا يكون دينارٌ ولا درهمٌ إن كان له عملٌ صالحٌ أخذ منه بقدرٍ مظلمته وإن لم يكن له أخذٌ من سيئات صاحبه فجعلت عليه»^(۱).

هر کس نسبت به آبرو یا مال برادر خود ستم کرده، پیش از آنکه نه درهم و نه دیناری باشد، از او حلالیت بخواهد زیرا در روز قیامت به مقدار ستمش از اعمال صالح او می‌کاهند، و اگر عمل نیکی نداشته باشد از اعمال بد ستم‌دیده می‌کاهند و به اعمال ستمکار می‌افزایند.

علاقه پیامبر ﷺ نسبت به حاکمیت عدل

یکی از رفتارهای آسمانی رسول خدا ﷺ و نیز ائمه اطهار علیهم السلام این بود که همیشه و در همه حال به انسان‌ها مدد می‌رساندند و به اشکال مختلف آنان را یاری می‌کردند.

۱. جامع السعادات، جلد ۲ صفحه ۲۴۲ و از منابع اهل سنت: مسند أحمد، جلد ۲ صفحه ۵۰۶.

رسول الله ﷺ می فرماید:

«أَنْصُرَ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا. قِيلَ: كَيْفَ أَنْصُرُهُ ظَالِمًا؟ قَالَ ﷺ:»

تَحْجِزُهُ عَنِ الظُّلْمِ، فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ»^(۱).

برادرت را یاری کن چه ظالم باشد و چه مظلوم. گفته شد: یا

رسول الله ﷺ! ظالم را چگونه می توان یاری کرد؟ حضرت

فرمودند: یاری او این است که او را از ظلم کردن بازداری.

همچنین می فرماید:

«إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَيْهِ يَدِيهِ، يَوْشِكُ أَنْ يَعْتَمَهُمُ اللَّهُ

بِعِقَابِهِ»^(۲).

اگر مردم ظالمی را می بینند که ظلم می کند و جلوی او را

نگیریدند، نزدیک است که خداوند همه آن مردم را عذاب نماید.

و در روایتی دیگر می فرماید:

«إِذَا عَجَزَتْ أُمَّتِي عَنْ أَنْ تَقُولَ لِلظَّالِمِ يَا ظَالِمِ! فَقَدْ تَوَدَّعَ مِنْهَا»^(۳).

اگر امت من نتواند به ستمگر بگویند: ظالم، باید آن امت را

فراموش کرد.

اگر در جامعه ای مردم جرئت نکنند به ستمگر بگویند تو ستم می کنی، این

امت باید با حیاتش خدا حافظی کند؛ زیرا در سرایشی سقوط قرار گرفته است.

رسول الله ﷺ می فرماید:

۱. جامع السعادات، جلد ۲ صفحه ۱۷۴ و از منابع اهل سنت: كنز العمال، جلد ۳ صفحه ۴۱۴.

۲. التمهيد، جلد ۲۴ صفحه ۳۱۵.

۳. الشيعه في الميزان، صفحه ۳۸۵ و از منابع اهل سنت: مستدرک الحاکم، جلد ۴ صفحه ۹۶.

«أفضلُ الجهادِ كلمةٌ عدلٌ عندَ إمامٍ جائِرٍ»^(۱).

بالاترین جهاد بیان سخن عدل در برابر پیشوای ستمگر است.

جهاد این نیست که شمشیر یا اسلحه به دست بگیرید. بالاترین و با فضیلت‌ترین مجاهده این است که یک ظالم قدرتمند را از ظلمش آگاه کنی. گاهی یک ظلم از انسانی که در مسند قدرت است صادر می‌شود، عظمت و بزرگی آن ظلم به اندازهٔ دامنه قدرت او است، گاهی هم از افراد عادی و فرو دست اجتماع صادر می‌شود.

حضرت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید:

«ستكون بعدي أمراء يكذبون ويظلمون فمن دخل عليهم فصدّ قهيم بكذبهم وأعانهم على ظلمهم، فليس منّي ولا أنا منه»^(۲).

پس از من حاکمانی خواهد آمد که دروغ می‌گویند و ستم می‌کنند، هر کس بر آنان وارد شود و دروغ آنان را تصدیق کند و آنان را بر ستم یاری کند، از من نمی‌باشد و من هم از او نمی‌باشم.

رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید: اگر دستگاهی و صاحب قدرتی ظلم کرد و دروغ گفت و دیگران هم او را تصدیق کردند، من از آنها بیزارم و آنها از من نیستند و من هم از آنها نیستم، حتی اگر اسم مسلمان بر خودشان بگذارند. جامعه‌ای که معاویه بر آن حکومت می‌کند، جایگاه ستم بر مردم است و داعیه مسلمانی هم دارد، آیا واقعاً اینها رهروان راه رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هستند؟ گاهی آدمی در خانه به

۱. کافی، جلد ۵ صفحه ۶۰ و از منابع اهل سنت: سنن ابن ماجه، جلد ۲ صفحه ۱۳۲۹.

۲. الغدير، جلد ۱۱ صفحه ۵۷ و از منابع اهل سنت: مستند أحمد، جلد ۴ صفحه ۲۴۳.

زن و فرزندش ستم می‌کند، گاهی یک معلم در کلاس درسش ستم می‌کند، بنا بر این دایرهٔ ظلم‌ها متفاوت است؛ مثل سنگی که داخل آب می‌افتد و امواج مختلفی ایجاد می‌کند؛ یعنی ظلم اشکال مختلفی دارد، گاهی در رفتار و فعل است، گاهی در گفتار و قول است، گاهی در احساس و نفسانیات است و ...

رسول الله ﷺ با تمامی مظاهر ظلم به مبارزه برخاستند چه ظلمی که با حرکت ناپسند یا سخن زشت اتفاق بیفتد و چه ظلمی که ضمیر پاک انسان منزّهی را آلوده کند.

ظلم عملی

گاهی ظلم در شکل عملی ظاهر می‌شود. این اعمال ظالمانه بر اساس اهمیّت و بزرگی نزد خداوند متعال در روز قیامت مورد محاسبه الهی قرار می‌گیرد.

رسول خدا ﷺ می‌فرماید:

«أَوَّلُ مَا يَقْضَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ الدَّمَاءُ»^(۱).

خون، اولین چیزی است که در محکمه الهی در روز قیامت مورد محاسبه و قضاوت قرار می‌گیرد.

«زوالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ دَمٍ سَفَكٍ بِغَيْرِ حَقٍّ»^(۲).

زوال و نابودی دنیا نزد خدا آسان‌تر از خونی است که به ناحق ریخته شود.

۱. بحار الأنوار، جلد ۱۰۱ صفحه ۳۸۲ و از منابع اهل سنت: صحیح مسلم، جلد ۵ صفحه ۱۰۷.

۲. میزان الحکمة، جلد ۳ صفحه ۲۴۹۷ و از منابع اهل سنت: کنز العمال، جلد ۱۵ صفحه ۳۲.

« لو اجتمع أهل السماء وأهل الأرض على قتل امرئٍ ، يعدّ بهم الله »^(۱) .
 اگر تمام مخلوقات آسمانی و همه موجودات زمینی در خون یک
 انسان شریک باشند خدا همه آنان را عذاب می کند .

این پرچم عدالت خواهی رسول خاتم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است . از همه اینها بالاتر
 فرموده اند :

« لا يقفن أحدكم موقفاً يقتل فيه رجل ظملاً ، فإن اللعنة تنزل على من
 حضره حين لم يدفعوا عنه ، ولا يقفن أحدكم موقفاً يضرب فيه رجلٌ
 ظملاً فإن اللعنة تنزل على من حضره حين لم يدفعوا عنه »^(۲) .

در جایگاهی که فردی را مظلومانه می کشند ، قرار نگیرید ، زیرا
 لعنت الهی بر هر کس که در آن جایگاه باشد و از مقتول دفاع نکند ،
 نازل می شود و در جایگاهی که فردی را مظلومانه می زنند قرار
 نگیرید ، زیرا لعنت الهی بر هر کس که در آن جایگاه باشد و از
 مظلوم دفاع نکرده باشد ، نازل می شود .

« من أشار إلى أخيه بحديدة فإن الملائكة تلعنه حتى يدعه »^(۳) .
 اگر کسی با یک آلت ترسناک مانند آهن به طرف برادرش اشاره
 کند تا زمانی که آن را بیندازد مورد لعنت ملائکه قرار می گیرد .
 لذا وقتی پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شنیدند که در مسیر هجرت خانواده ایشان از مکه ،
 شخصی آنان را تعقیب کرد و زینب - دختر خوانده پیامبر - در آنجا حامله بود و

۱ . الغدير ، جلد ۱۱ صفحه ۵۹ و از منابع اهل سنت : سنن الكبرى ، جلد ۸ صفحه ۲۲ .

۲ . مجمع الزوائد ، جلد ۶ صفحه ۲۸۴ .

۳ . مستدرک الوسائل ، جلد ۹ صفحه ۱۴۸ و از منابع اهل سنت : صحيح مسلم ، جلد ۸ صفحه ۳۴ .

بر اثر ترس جنین‌اش را سقط کرد، حضرت وقتی وارد مکه شدند خون این فرد را مباح دانستند^(۱).

البته این روضه با ایام فاطمیّه عَلَيْهَا مناسبت دارد، ولی سؤال از رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ این است، یا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! اگر شما بودید آنهایی که به در خانه دختر واقعی شما، حضرت فاطمه عَلَيْهَا حمله کردند و فاطمه عَلَيْهَا را پشت در قرار دادند و به صورتش سیلی زدند و با غلاف شمشیر پهلوی ایشان را مجروح کردند، با آنها چه می‌کردید؟ آیا خون آنها را مباح نمی‌کردید؟ آیا آنها مهدور الدم نبودند؟

ظلم و تعدی به آبروی دیگران

مرد عربی محضر پیغمبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آمد و عرض کرد: یا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

«إني رجل لا أصبر على النساء، رخصني في الزنا.»

من مردی هستم که در مقابل زنان بی تابم، به من اجازه بدهید زنا کنم.

رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

«هل تحبّ الزنا لأُمَّك.»

آیا دوست داری کسی به مادرت تجاوز کند؟

گفت: نه یا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

فرمودند:

«هل تحبّ الزنا لأختك.»

آیا دوست داری کسی به خواهرت تجاوز کند؟

۱. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۱۸ صفحه ۱۴.

گفت: نه يا رسول الله ﷺ!

فرمودند:

«هل تحبّ الزنا لابنتك».

آيا دوست داري كسي به دخترت تجاوز كند؟

عرض كرد: نه يا رسول الله ﷺ!

بعد فرمودند: مردم همه در اين حالي كه تو داري مساوي‌اند، پس چطور مي‌خواهي به تو چنين اجازه‌اي بدهم؟! اين مرد چنان تحت تأثير قرار گرفت كه گفت: يا رسول الله ﷺ! مرا دعا كن. حضرت دست‌شان را روي قلب او گذاشتند و دعا فرمودند. آن مرد بعد گفت: بعد از اينكه پيغمبر ﷺ دعا كردند، هيچ عملي نزد من قبيح‌تر و نفرت‌انگيزتر از زنا نبود.

ظلم در اموال

چشم دوختن به اموال ديگران يا استفاده نابجا از آن، آثار بدی را برای انسان به جا می‌گذارد كه گاه آخرت او را ويران می‌سازد.

رسول خدا ﷺ فرمودند:

«من ظلم قيد شبرٍ من الأرض، طوّقه سبع أرضين»^(۱).

اگر فردي به اندازه يك وجب به زمين مردم تعدی كند، هفت طبقه زمين طوق گردنش می‌شود.

خيلي‌ها اهل مسجد و دعا هستند؛ اما دعایشان مستجاب نمی‌شود.

پيغمبر ﷺ فرمودند:

۱. مسند أحمد، جلد ۶ صفحه ۷۹.

«مطعمه حرام و مشربه حرام و ملبسه حرام فاتی يستجاب لذلك»^(۱).

خوراک او حرام، نوشیدنی او حرام و لباسش حرام است، با این

حال چه دعایی از او مستجاب شود!؟

پیغمبر ﷺ غلامی به نام مدعم داشتند. در یکی از جنگ‌ها در حالی که

داشت بار پیغمبر ﷺ را روی زمین می‌گذاشت، هدف تیر قرار گرفت و کشته

شد. اصحاب برای تسلیت نزد پیغمبر ﷺ رفتند، حضرت فرمودند:

«كَلَّا... إِنَّ الشَّمْلَةَ تَلْتَهَبُ عَلَيْهِ نَارًا أَخْذَهَا مِنَ الْغَنَائِمِ يَوْمَ خَيْبَرَ»^(۲).

آن بالا پوشی که او از غنیمت‌های روز خیبر دزدید، الآن موجب

آتش گرفتن همه وجودش شد.

برخورد پیامبر ﷺ با مأمور جمع آوری زکات

یکی از مأموران رسول اکرم ﷺ پس از جمع آوری زکات نزد حضرت رفت و

آنچه آورده بود نزد ایشان گذاشت. علاوه بر آن چیزهایی را هم کناری گذاشت و

گفت: یا رسول الله ﷺ! اینها را مردم به خود من هدیه دادند. پیغمبر ﷺ بر

منبر رفتند و خطبه‌ای خواندند:

«أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي اسْتَعْمَلُ الرَّجُلَ مِنْكُمْ عَلَى الْعَمَلِ مِمَّا وَلَّانِي اللَّهُ، فَيَقُولُ:

هَذَا لَكُمْ وَهَذَا هَدِيَّةٌ أُهْدِيَتْ لِي، أَفَلَا جَلَسَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ وَأُمِّهِ حَتَّى

تَأْتِيَهُ هَدِيَّتُهُ، وَاللَّهِ لَا يَأْخُذُ أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئًا بغيرِ حَقِّهِ إِلَّا لَقِيَ اللَّهَ يَحْمِلُهُ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^(۳).

۱. مسند ابن الجعد، صفحه ۲۹۶.

۲. صحیح مسلم، جلد ۱ صفحه ۷۶.

۳. جامع السعادات، جلد ۲ صفحه ۱۳۳ و از منابع اهل سنت: صحیح بخاری، جلد ۸ صفحه ۶۶.

من گاهی کسی از شما را بنابر مأموریت الهی برای کاری مأمور می‌کنم. پس آن را که من فرستادم می‌گوید: این مال شما است و این هدیه‌ای است که مردم به خود من دادند، اگر راست می‌گوید چرا در خانه پدر و مادرش ننشست تا هدایای او بیاید. به خدا سوگند! اگر چیزی را بدون اینکه حق داشته باشید از مردم بگیرید بار سنگینی است که برگردن شما خواهد بود تا روز قیامت.

ظلم گفتاری

در رابطه با ظلم و ستمی که از زبان صادر می‌شود، سخن بسیار وجود دارد، اما به عنوان نمونه به روایتی از رسول الله ﷺ اشاره می‌نماییم.
رسول خدا ﷺ می‌فرمایند:

«المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده»^(۱).

مسلمان کسی است که دیگر مسلمانان از زبان و دستش در امان باشند.

و در روایتی دیگر می‌فرمایند:

«فالرجل يتكلم بالكلمة الجفاء والباطل ليضحك أو يضحك، يهوي بها في جهنم سبعين خريفاً»^(۲).

مردی سخن زشت و باطل می‌گوید تا بخندد یا بخنداند اما با این سخن به اندازه هفتاد پاییز در جهنم سقوط می‌کند.

۱. کافی، جلد ۲ صفحه ۲۳۴.

۲. جامع الصغير، جلد ۲ صفحه ۱۲۷.

به عدالت سخن بگویید که مرد یک کلمه می‌گوید مبالغات در القای این کلمه ندارد (عدالت را رعایت نمی‌کند) و با همین یک کلمه هفتاد پاییز به جهنم می‌رود. در قرآن مجید می‌خوانیم:

﴿ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾^(۱).

انسان هیچ سخنی را بر زبان نمی‌آورد مگر اینکه همان دم فرشته‌ای مراقب و آماده برای انجام مأموریت [و ضبط آن] است. « سبب المؤمن كالمشرفِ على الهلكة »^(۲).

بدگویی کردن به مؤمن مساوی با نابود کردن خود است.

« إِنَّ أَبْغَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدُ اتَّقَى النَّاسَ لِسَانَهُ »^(۳).

نزد خداوند بدترین مردم کسانی اند که دیگران از زبان او پرهیز داشته باشد.

و اما سخن آخر، دل باید منزّه از معایب و مفاسد شود، و آلوده به انواع گناهان نگردد. تکبر، خود بزرگ بینی و ... علاوه بر اینکه بیماری محسوب می‌شود، ظلم نیز می‌باشد. انسان حسود و متکبر ظالم است. انسانی که نسبت به دیگران سوء ظن دارد ظالم است. همه این امور مورد نهی رسول الله ﷺ قرار گرفته است. این شایسته خداوند به همه مخصوصاً خطبا و علما توفیق دهد که بتوانیم واقعاً این مطالب را بیان کنیم و فقط اهل علم نباشیم بلکه اهل عمل هم باشیم، جوری در بین مردم رفتار کنیم که اگر یک خدمتی به دیگران می‌کنیم واقعاً

۱. سوره ق، آیه ۱۸.

۲. کافی، جلد ۲ صفحه ۳۵۹ و از منابع اهل سنت: مجمع الزوائد، جلد ۸ صفحه ۷۳.

۳. کافی، جلد ۲ صفحه ۳۳۳.

دوست داشته باشیم خدمت کنیم نه اینکه برای مَنّت گذاری خدمت کنیم.
امیدواریم سیره عملی رسول الله ﷺ درس بزرگ و ارزنده‌ای برای ما
مدعیان پیروی و رهروی از ایشان باشد.

یادی از اربعین حسینی علیه السلام

سال گذشته بیان نمودیم که اهل بیت سید الشهداء علیهم السلام در نخستین اربعین به کربلا رسیدند آنچه که مسلم و متقن است حضور حضرات اسرا و اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله در همین اربعین اول در کربلاست دلیلش هم بسیار محکم است. مرحوم آقای قاضی طباطبایی (شهید قاضی طباطبایی) در کتاب خود نظر فرهاد میرزا مبنی بر اربعین دوم و یا سوم را که در کتاب قمری ذکر ادعا کرده، رد کرده است و بعد هم البته بعضی از بزرگان، این اشتباه را تکرار کردند، به هر حال در مقتل آمده که وقتی اسرا از شام به عراق رسیدند و به سمت حجاز می‌رفتند، چنین دستوری از حضرت زینب علیها السلام صادر شد (چون یزید به نعمان بن بشیر دستور داده بود با اهل بیت مدارا کنی):

«مر بنا علی طریق کربلا»^(۱).

و وقتی به کربلا رسیدند.

«أقاموا المأتم المقرحة لأکیاد»^(۲).

عزای جانسوزی که جگر را آتش می‌زد، به پا کردند.

سه روز هم در کربلا ماندند من نمی‌دانم شاید بخشی از آن زبان دل و حال

۱. بحار الأنوار، جلد ۴۵ صفحه ۱۴۶.

۲. بحار الأنوار، جلد ۴۵ صفحه ۱۴۶.

باشد نه زبان قال، حضرت زینب علیها السلام آمدند بالای سر مرقد مطهر سید الشهدا علیه السلام که برادر! اگر اینجا نامحرم نبود، به شما نشان می‌دادم چقدر برای اینکه کودکان کتک نخورند، من تازیانه خوردم. آقا یا ابا عبدالله! ما هر وقت وارد حادثه کربلا و مقتل و عاشورا می‌شویم بیش از شهادت شما دلمان بر اسارت خواهرتان زینب علیها السلام آتش می‌گیرد، آن صدیقه صغری، آن زینب کبری، آن خانمی که مدتی حجة الله شد، آن خانمی که واسطه انتقال ودایع امامت به حضرت امام سجاد علیه السلام بود این همه تحمل مشقت می‌کند.

« صلی الله عليك يا أهل بيت النبوة »

« والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته »

خود آزمایی

- ① مهر ورزی و محبت رسول الله ﷺ ریشه در چه امری دارد و آیا رفتار ایشان مصلحتی و تصنعی است؟
- ② بنابر سیره رسول الله ﷺ می توان برای رسیدن به اهداف مقدس از هر وسیله ای بهره جست؟
- ③ از فرمایش رسول الله ﷺ که فرمودند: اگر من عادلانه رفتار نکنم چه کسی عادلانه رفتار می کند، چه نکاتی استفاده می شود؟
- ④ خداوند متعال هدف از بعثت انبیاء علیهم السلام را چه امری معرفی می کند؟
- ⑤ امیر المؤمنین علی علیه السلام هدف از بعثت رسول الله ﷺ چه امری می دانند؟
- ⑥ تفاوت رسول الله ﷺ با دیگر انسان ها در چیست؟
- ⑦ رسول الله ﷺ در باره آه مظلوم و تاثیر نفرین ستم دیده چه فرمودند؟
- ⑧ رسول الله ﷺ در باره ریختن خون مظلوم چه می فرمایند؟
- ⑨ پیامبر اکرم ﷺ چه نتایج را در مورد بد زبانی بر شمرده اند؟
- ⑩ رسول الله ﷺ چه نگاهی به هدایایی که به مأمور حکومت داده شده دارند؟
- ⑪ اهل بیت پیامبر ﷺ در کدام اربعین به کربلا آمدند و عزاداری کردند؟

رسول بزرگوار اسلام ﷺ بر مواضع انسانی و ملکات اخلاقی ثبات و استواری دارند و تحت هیچ شرایطی مسیر فطری و انسانی ایشان عوض نمی‌شود. جریان صحیح زندگی ایشان همواره بر پایه‌های اصولی تغییرناپذیر استوار است؛ به طوری که در بهترین یا سخت‌ترین شرایط از آن اصول اساسی انسانی دست بر نمی‌دارند و آنچه عقل سلیم بشری آن را قبیح می‌شمرد، در هیچ یک از شئون زندگی رسول الله ﷺ دیده نمی‌شود حتی برای یک هدف صحیح و مقدس. (صفحه ۱۵ از همین جزوه)

■ محل عرضه CD جلسات به سوی معرفت :
ابتدای خیابان امام، جنب قائمیه، فروشگاه آوای مهر.
■ شماره سیستم پیام کوتاه (SMS) ۳۰۰۷۲۲۷۰۸ می‌باشد.
■ در صورت تمایل به دریافت پیام کوتاه جلسات، شماره تلفن همراه خود یا دوستانتان را با نام به سیستم ارسال کنید.

محل برگزاری جلسات :

کاشان: حسینیه مرحوم آیت الله یثربی رحمته الله علیه

تلفن: ۴۴۴۴۳۴۳-۴۴۴۵۲۷۷-نمبر ۴۴۴۹۹۳۳

پست الکترونیک: info@yasrebi.ir

www.yasrebi.ir